

POSTANOWIENIE

Dnia 21 marca 2019 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Antoni Bojańczyk (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Marek Dobrowolski

SSN Mirosław Sadowski

w sprawie ze skargi J. K.

z udziałem Skarbu Państwa - Prezesa Sądu Apelacyjnego w [...]

na przewlekłość postępowania Sądu Apelacyjnego w [...]

w sprawie III AUa [...],

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Kontroli Nadzwyczajnej i Spraw Publicznych w dniu 21 marca 2019 r.,

- 1. stwierdza przewlekłość postępowania przed Sądem Apelacyjnym w [...] sprawie o sygn. III Au [...],**
- 2. przyznaje skarżącej J. K. od Skarbu Państwa - Sądu Apelacyjnego w [...] kwotę 3000 (trzech tysięcy) złotych,**
- 3. zasądza od Skarbu Państwa - Sądu Apelacyjnego w [...] na rzecz skarżącej J. K. kwotę 240 (dwustu czterdziestu) złotych, tytułem zwrotu kosztów postępowania skargowego.**

UZASADNIENIE

Radca prawny K. Ł., działając na podstawie pełnomocnictwa udzielonego przez Skarżącą J. K., złożył do Sądu Apelacyjnego w [...] w dniu 5 grudnia 2018 r. skargę (datowaną na dzień 30 listopada 2018 r.) na naruszenie prawa strony do rozpoznania sprawy w postępowaniu sądowym bez nieuzasadnionej zwłoki w postępowaniu prowadzonym przed Sądem Apelacyjnym w [...] w sprawie o sygn. III AUa [...]. W piśmie tym wniósł o: stwierdzenie, że w sprawie nastąpiło

naruszenie prawa Skarżącej do rozpoznania sprawy bez nieuzasadnionej zwłoki, przyznanie od Skarbu Państwa na rzecz Skarżącej kwoty 3.000 zł, w związku z przewlekłością postępowania, zwolnienie Skarżącej od konieczności uiszczenia opłaty od skargi ze względu na jej sytuację rodzinną, majątkową i wysokość dochodów oraz o zasądzenie na rzecz Skarżącej zwrotu kosztów postępowania, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

Uzasadniając zarzut sformułowany w pkt 1-szym *petitum* skargi autor wskazał, że cyt. „od dnia wniesienia apelacji do dnia sporządzenia niniejszej skargi minęło półtora roku. W tym czasie nie został wyznaczony ani jeden termin rozprawy, [a] Skarżąca swoją postawą nie przyczyniła się w żadne sposób do wydłużenia czasu postępowania, ponieważ nie składała dotąd w jego toku żadnych pism procesowych ani wniosków dowodowych”, a przedmiot postępowania - w ocenie autora skargi - „ma charakter nieskomplikowany”. Uzasadniając żądanie stwierdzenia przewlekłości postępowania pełnomocnik skonstatował, że cyt. „postępowanie w przedmiotowej sprawie trwa dłużej niż to konieczne dla wyjaśnienia istotnych okoliczności faktycznych i prawnych”. Odnosząc się do wniosku o zasądzenie na rzecz Skarżącej kwoty 3.000 zł w związku z przewlekłością postępowania autor skargi podał, że cyt. „na skutek apelacji wniesionej przez organ rentowy wstrzymane zostało wykonanie wyroku Sądu Okręgowego w W. przyznającego Skarżącej prawo do renty z tytułu częściowej niezdolności do pracy od 1 grudnia 2014 r. na stałe [...]”, Skarżąca „musi polegać na życzliwości rodziny”, a „każdy dzień zwłoki i oczekiwania ma dla sytuacji bytowej i psychicznej Skarżącej poważne konsekwencje”.

W odpowiedzi na skargę na przewlekłość datowanej na dzień 4 stycznia 2019 r., Skarb Państwa - reprezentowany przez Wiceprezesa Sądu Apelacyjnego w [...] - zgłosił udział w toczącym się postępowaniu i wniósł o oddalenie skargi, wskazując przy tym na to, że w oczekiwaniu strony na wyznaczenie rozprawy apelacyjnej spowodowane było okolicznościami o charakterze obiektywnym, tj. zbyt dużym wpływem spraw do Sądu i trudnościami kadrowymi, co cyt. „praktycznie uniemożliwia wyznaczenie terminu rozprawy zaraz po dniu jej wpływu do Sądu Apelacyjnego w [...]”. Jednocześnie Wiceprezes Sądu Apelacyjnego zasygnalizował, że w sprawie został już wyznaczony termin rozprawy

apelacyjnej.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje.

Skarga wniesiona przez pełnomocnika J. K. okazała się zasadna i należało ją uwzględnić.

Zgodnie z treścią art. 2 ust. 1 ustawy z dnia 17 czerwca 2004 r. o skardze na naruszenie prawa strony do rozpoznania sprawy w postępowaniu przygotowawczym prowadzonym lub nadzorowanym przez prokuratora i postępowaniu sądowym bez nieuzasadnionej zwłoki (jednolity tekst: Dz.U. z 2018 r., poz. 75, dalej cyt. jako ustawa o skardze na przewlekłość postępowania, ustawa) strona może wnieść skargę o stwierdzenie, że w postępowaniu, którego skarga dotyczy, nastąpiło naruszenie jej prawa do rozpoznania sprawy bez nieuzasadnionej zwłoki, jeżeli postępowanie zmierzające do wydania rozstrzygnięcia kończącego postępowanie w sprawie trwa dłużej niż to konieczne dla wyjaśnienia istotnych okoliczności faktycznych i prawnych albo dłużej niż to konieczne do załatwienia sprawy egzekucyjnej lub innej dotyczącej wykonania orzeczenia sądowego.

Ustawa o skardze na przewlekłość nie określa, jaki okres oczekiwania na rozpoznanie sprawy należy uznać za nieuzasadnioną zwłokę. Utrwalona judykatura Sądu Najwyższego przyjmuje jednak, że o przewlekłości postępowania apelacyjnego można mówić w przypadku bezczynności sądu drugiej instancji polegającej na niewyznaczeniu rozprawy apelacyjnej, która trwa co najmniej 12 miesięcy (por. - m.in. - postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 12 maja 2005 r., III SPP 96/05, OSNP 2005 nr 23, poz. 384; z dnia 16 marca 2006 r., III SPP 10/06, OSNP 2007 nr 7-8, poz. 120; z dnia 21 marca 2006 r., III SPP 13/06; OSNP 2007 nr 7-8, poz. 121; z dnia 14 lipca 2016 r., III SPP 55/16, LEX nr 2122413; z dnia 7 marca 2017 r., III SPP 6/17; z dnia 19 października 2017 r., III SPP 42/17, LEX nr 2407819 czy z dnia 21 lutego 2018 r., III SPP 3/18). Wyłącznie w wyjątkowych sytuacjach krótsze okresy bezczynności mogą uzasadniać stwierdzenie przewlekłości postępowania (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 22 lipca 2014 r., III SPP 123/14, LEX nr 1515457).

Z analizy akt sprawy wynika, że po przeprowadzeniu kontroli formalnej wniesionego przez pełnomocnika organu rentowego środka odwoławczego od wyroku Sądu Okręgowego w W. - XIII Wydział Ubezpieczeń Społecznych z dnia 11 kwietnia 2017 r., sygn. XIII U [...] i zrealizowaniu czynności kontroli formalnej w ramach tzw. postępowania międzyinstancyjnego (zarządzenie Przewodniczącej XIII Wydziału Ubezpieczeń Społecznych Sądu Okręgowego w W. z dnia 25 maja 2017 r., k. 108 akt postępowania, apelacja wpłynęła do Sądu Okręgowego w dniu 23 maja 2017 r., k. 105 akt) akta sprawy zostały przedstawione wraz apelacją sądowi *ad quem* w dniu 28 czerwca 2017 r.

W dniu 28 czerwca 2017 r. zarządzeniem Przewodniczącej III Wydziału Pracy i Ubezpieczeń Społecznych Sądu Apelacyjnego w [...] sprawę zarejestrowano w Sądzie Apelacyjnym w [...] w repertorium „AUa” (k. 112; III AUa [...]). Kolejnym Zarządzeniem Przewodniczącej III Wydziału Pracy i Ubezpieczeń Społecznych Sądu Apelacyjnego w [...] pozostawiono sprawę do przydzielenia sędziemu referentowi według ustalonego planu sesji zgodnie z § 43 ust. 9 Regulaminu urzędowania sądów powszechnych (zarządzenie bez daty wydania, k. 113 akt sprawy, z chronologii i sekwencji dokumentów wszytych do akt postępowania wynika jednak, że zarządzenie to - zapewne - wydano w tym samym dniu co zarządzenie z k. 112 akt, tj. 28 czerwca 2017 r.). Od tego momentu do początku kwietnia 2018 r. (a zatem przez okres ponad 9 miesięcy) w sprawie nie podjęto jakichkolwiek czynności procesowych nakierowanych na wyznaczenie terminu rozpoznania apelacji organu rentowego (jedyna aktywność polegała na wydaniu Ubezpieczonej – J. K. zaświadczenia dotyczącego zawisłej przed Sądem sprawy - k. 115 akt i doręczeniu odwołującemu się - organowi rentowemu pisma informującego o wypowiedzeniu adw. P. N. pełnomocnictwa przez Ubezpieczoną - k. 119 akt sprawy).

W dniu 6 kwietnia 2018 r., zarządzeniem Przewodniczącej III Wydziału Pracy i Ubezpieczeń Społecznych Sądu Apelacyjnego w [...], wyznaczono referenta według kolejności i przedstawiono akta sprawy wyznaczonemu sędziemu referentowi cyt. „po skierowaniu sprawy na termin rozprawy apelacyjnej ewentualnie z korespondencją” (k. 120 akt).

Od tego momentu do dnia 5 grudnia 2018 r. (a zatem przez okres dalszych

8 miesięcy) w sprawie nie podjęto żadnych czynności.

Terminu rozprawy apelacyjnej nie wyznaczono zatem przez ponad okres 17 miesięcy, co w sposób znaczący przekracza wypracowany w orzecznictwie Sądu Najwyższego standard w myśl którego przewlekłość postępowania materializuje się wówczas, jeżeli przez okres co najmniej 12 miesięcy nie wyznaczono terminu rozprawy apelacyjnej. Okres ten został przekroczony w niniejszej sprawie prawie o pół roku, bowiem rozprawa apelacyjna została wyterminowana dopiero zarządzeniem Zastępcy Przewodniczącego III Wydziału Pracy i Ubezpieczeń Społecznych Sądu Apelacyjnego w [...] z dnia 5 grudnia 2018 r. (k. 121 akt, termin rozprawy wyznaczono na dzień 11 stycznia 2019 r.). Przed datą wydania postanowienia w sprawie niniejszej skargi przez Sąd Najwyższy odbyła się rozprawa apelacyjna (11 stycznia 2019 r.). Wyrokiem wydanym w tym dniu Sąd Apelacyjny w [...], po rozpoznaniu apelacji organu rentowego, uchylił zaskarżony wyrok Sądu Okręgowego w W. XIII Wydział Ubezpieczeń Społecznych z dnia 11 kwietnia 2017 r., sygn. XIII U [...] i przekazał sprawę do ponownego rozpoznania, pozostawiając sądowi I-szej instancji rozstrzygnięcie o kosztach postępowania apelacyjnego.

Mimo zatem wyznaczenia i przeprowadzenia w sprawie rozprawy odwoławczej przed Sądem Apelacyjnym w [...] (na co ewidentny wpływ miało złożenie przez pełnomocnika J. K. skargi na przewlekłość postępowania w sprawie - nieprzypadkowo wyznaczenie terminu rozprawy odwoławczej zbiegło się z datą wniesienia skargi na przewlekłość postępowania) i wydania w sprawie orzeczenia przez sąd odwoławczy, Sąd Najwyższy stwierdza, że niewyznaczenie rozprawy apelacyjnej przez okres ponad 17 miesięcy musi być ocenione jako przewlekłość postępowania apelacyjnego. W dodatku analiza przepisów dotyczących postępowania odrębnego w sprawach pracy i ubezpieczeń społecznych dowodzi, że wprowadzono do nich uproszczenia proceduralne, których celem jest przyspieszenie tego postępowania, co nie może budzić wątpliwości w kontekście specyfiki przedmiotu tego rodzaju postępowań. Dążenie do przyspieszenia postępowania w sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych przebiega szczególnie silnie z treści przepisów art. 467 k.p.c., art. 468 k.p.c. oraz art. 471 k.p.c. W myśl przepisu art. 471 k.p.c. termin rozprawy powinien być wyznaczony

tak, aby od daty zakończenia czynności wyjaśniających, a jeżeli nie podjęto takich czynności - od daty wniesienia pozwu lub odwołania, do rozprawy nie upłynęło więcej niż dwa tygodnie, chyba że zachodzą niedające się usunąć przeszkody. Z mocy art. 391 § 1 zd. pierwsze k.p.c. przepisy te mają odpowiednie zastosowanie do postępowania przed sądem drugiej instancji.

Należy podkreślić, że przewlekłości w niniejszej sprawie nie usprawiedliwiają - wskazane przez Wiceprezes Sądu Apelacyjnego w [...] w odpowiedzi na skargę - czynniki organizacyjne czy „okoliczności o charakterze obiektywnym”. W orzecznictwie Sądu Najwyższego dotyczącym przewlekłości postępowania przyjmuje się, że „względy z zakresu organizacji i podziału czynności [...] dotyczące niedostatecznej liczby sędziów, którym przydzielane są sprawy z zakresu ubezpieczeń społecznych - nie usprawiedliwiają przewlekłości postępowania. Z art. 45 ust. 1 Konstytucji RP oraz art. 6 Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności sporządzonej w Rzymie dnia 4 listopada 1950 r. (Dz.U. z 1993 r. Nr 61, poz. 284 ze zm.) wynika obowiązek takiego organizowania systemu jurysdykcyjnego, aby właściwe sądy mogły podołać rozstrzygnięciu spraw sądowych w rozsądnych terminach. Jest to szczególnie konieczne przy rozstrzygnięciu spraw, które w wewnętrznym porządku prawnym uzyskały w specjalnych procedurach gwarancje sprawności i szybkości postępowań sądowych. Do takich spraw należą sprawy z zakresu prawa pracy oraz ubezpieczeń społecznych [...]” (por. m.in. postanowienia Sądu Najwyższego z 8 marca 2005 r., III SPP 34/05 i 16 marca 2005 r., III SPP 10/06).

Uwzględniając skargę na przewlekłość postępowania apelacyjnego sąd na wniosek skarżącego ma obowiązek zasądzić odpowiednią sumę pieniężną od Skarbu Państwa (art. 12 ust. 4 zd. pierwsze ustawy o skardze na przewlekłość postępowania). Suma pieniężna o której mowa w tym przepisie stanowi - z jednej strony - rodzaj sankcji dla Państwa za wadliwe zorganizowanie wymiaru sprawiedliwości, powodujące czasami wręcz systemową przewlekłość postępowań sądowych w niektórych obszarach praktyki sądowej, z drugiej zaś - rekompensatę dla skarżącego za krzywdę moralną spowodowaną przewlekłością postępowania. Zasądza się ją w wysokości proporcjonalnej do zwłoki, jej przyczyn oraz dotkliwości dla skarżącego (por. m.in. postanowienie Sądu Najwyższego z 6 stycznia 2006 r.,

III SPP 154/05, OSNP 2006 nr 21-22, poz. 342). Pełni ona rolę swoistego zadośćuczynienia za stres i frustrację spowodowaną przewlekłością postępowania sądowego. Uzasadniając żądanie przyznania Skarżącej sumy pieniężnej w wysokości 3.000 zł autor skargi argumentował to między innymi cyt. „czasem trwania postępowania, charakterem sprawy, postawą Skarżącej i jej emocjonalnym stosunkiem do przedmiotu i oczekiwanego wyniku postępowania”. Uwzględniając charakter sprawy i jej przedmiot (sprawa z zakresu ubezpieczeń społecznych, a zatem sprawa o dużej doniosłości bytowej dla Skarżącej, w dodatku prawnie i faktycznie niezbyt skomplikowana, o czym świadczy m.in. lakoniczna apelacja, ograniczona do dwóch, stosunkowo schematycznych i niezbyt zawiłych zarzutów naruszenia prawa i liczące mniej niż stronę maszynopisu uzasadnienie tego środka zaskarżenia, k. 106 akt sprawy) oraz okres zwłoki w rozpoznaniu sprawy z jednej strony, z drugiej zaś biorąc pod uwagę fakt, że w końcu doszło do wyznaczenia terminu rozprawy apelacyjnej, Sąd Najwyższy uznał za właściwe przyznanie Skarżącej od Skarbu Państwa - Sądu Apelacyjnego w [...], tytułem zadośćuczynienia wnioskowanej przez nią kwoty 3.000 zł. O przyznaniu sumy pieniężnej w wysokości przewyższającej 500 zł za każdy rok dotychczasowego trwania postępowania przesądziło szczególne znaczenie sprawy dla Skarżącej, która swoją postawą nie przyczyniła się w sposób zawiniony do wydłużenia trwania czasu postępowania.

Na podstawie art. 98 § 1 i § 3 k.p.c. oraz art. 397 § 2 zd. 1 k.p.c. w zw. z § 14 ust. 3 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie Sąd Najwyższy zasądził od Skarbu Państwa - Sądu Apelacyjnego w [...], reprezentowanego przez Prezesa Sądu Apelacyjnego w [...], kwotę 240 zł tytułem wynagrodzenia pełnomocnika Skarżącej. Wniosek pełnomocnika Skarżącej o zwolnienie od konieczności uiszczenia przez A. T. opłaty od skargi na przewlekłość postępowania okazał się bezprzedmiotowy. Skarga na naruszenie prawa do rozpoznania sprawy w postępowaniu sądowym bez nieuzasadnionej zwłoki wniesiona przez ubezpieczonego w sprawie odwołania rozpoznawanego przez Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych jest wolna od opłat (art. 96 ust. 1 pkt 4 ustawy z dnia 28 lipca 2005 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych, jednolity tekst:

Dz.U. z 2018 r., poz. 300 ze zm., zob. także uchwałę Sądu Najwyższego z dnia 6 września 2006 r., III SPZP 2/06, OSNP 2007 nr 11-12, poz. 176).

Mając powyższe na uwadze postanowiono, jak na wstępie.